

प्रकल्प अहवाल क्रमांक 1

प्रकल्पाचे नाव :

तुमच्या परिसरात असलेल्या एका घरालास भेट देऊन तेथील अधिकाऱ्यांकडून घरण निर्मिती, पाणी साठवण पाणलोट, पाणी वितरण तसेच विद्युतनिर्मिती सारख्या बाबींची सविस्तर माहिती घ्या.

प्रकल्पाची गरज / महत्त्व :

ग्रामीण भागांतील आदर्श जलव्यवस्थापनाची आपल्या देशाची संस्कृती म्हणजेच देशाचा विकास हे समजून घेण्यात आपण कमी पडलो आहोत. आजही आपण विकासाच्या गावाबोली शहरीकरणाचा धाट घालून फक्त नवनवीन समस्यांना जन्माला घालत आहोत.

गृहीतक :

पाणी हे पंचतत्वांमैकी एक असल्याने मानवी जीवनाप्रमाणेच भारतीय संस्कृतीही पाण्याचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

साहित्य व उपकरणे :

डुबिंगा	पेन्सिल	मोबाईल
प्रश्नावली	नोटवही	संदर्भ ग्रंथ
पेन	उत्सुक	

प्रकल्प कार्यवाहीचे नियोजन :

इयत्ता १० वीतील जलसुरक्षा या विषयातील हा प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी आपल्या परिसरात असणाऱ्या घरालापैकी जवळपास असलेल्या कोयना नगर या घरालाची माहिती घेण्याचे ठरवले. यासाठी घरालासंदर्भात माहिती घेण्यासाठी खालील मुद्द्यांनुसार माहिती घेण्याचे ठरवले.

- १) घरालाचे ठिकाण
- २) घरण निर्मिती
- ३) पाणलोट
- ४) पाणी साठवण
- ५) पाणी वितरण

३. मुद्द्यांनुसार माहिती घेण्याचे ठरवले.

प्रत्यक्ष कृतीचे वर्णन : भेट दिलेली ठिकाणे, प्रक्रिया इत्यादींची सविस्तर माहिती

भारतीय संस्कृतीतही पाण्याचे अत्यंत महत्त्व आहे. प्राचीन काही पाण्याची सुवचना होती. यादुचे कोयनानगर या धरणाची निर्मिती केली.

१) धरणाचे ठिकाण - कोयनानगर ता. पारण

२) धरण निर्मिती - कोयना धरणाचे बांधकाम १९५१ साली सुरू झाले. १९६२ ला धरणामध्यात पहिल्या टप्प्याचे काम पूर्ण झाले.

हे धरण महाराष्ट्र सरकारने बांधले असून हे धरण पूर्णपणे महाराष्ट्राच्या सिमेंटमध्ये बांधले आहे.

३) पाणी साठवण : कोयनानगर धरणाची पाणी साठवण क्षमता ९८ टि.एम. सी आहे. जवळपास १७६७-४ द.स. घ.मी. आहे. तर वापरण्यायोग्य २६७७-६ द.स. घ.मी. आहे.

निरीक्षण नोंदी : संकलित माहिती, तक्ते, सारणी, प्रश्नावली, चर्चा संदर्भाचे मुद्दे इत्यादी

संकलित माहिती :-

धरणाचा ठरदेज	जलसिंचन विद्युत निर्मिती
नदी	कोयना
स्थान	कोयना नगर
पाऊस	वार्षिक
लांबी	६०० मि.मी
ठंची	२०२०७२ मी
बांधकाम	१९५५-६१
सिंचन	१२१००
जलाशय	शिवसागर
क्षमता	१०३००२ मी
	१९८ टिएसी

प्रश्नावली :-

- १) धरणाचे नाव काय आहे?
- २) कोयना धरण कोणत्या नदीवर आहे?
- ३) कोयना धरण कोणत्या ठिकाणी आहे?
- ४) कोयना धरणाची लांबी किती मीटर आहे?
- ५) कोयना धरणाची ठंची किती मीटर आहे?
- ६) कोयना धरणाचा जलाशय कोणत्या नावाने ओळखला जातो?
- ७) कोयना धरणाची क्षमता किती आहे?
- ८) धीज उत्पादन किती मेगावॉट आहे?

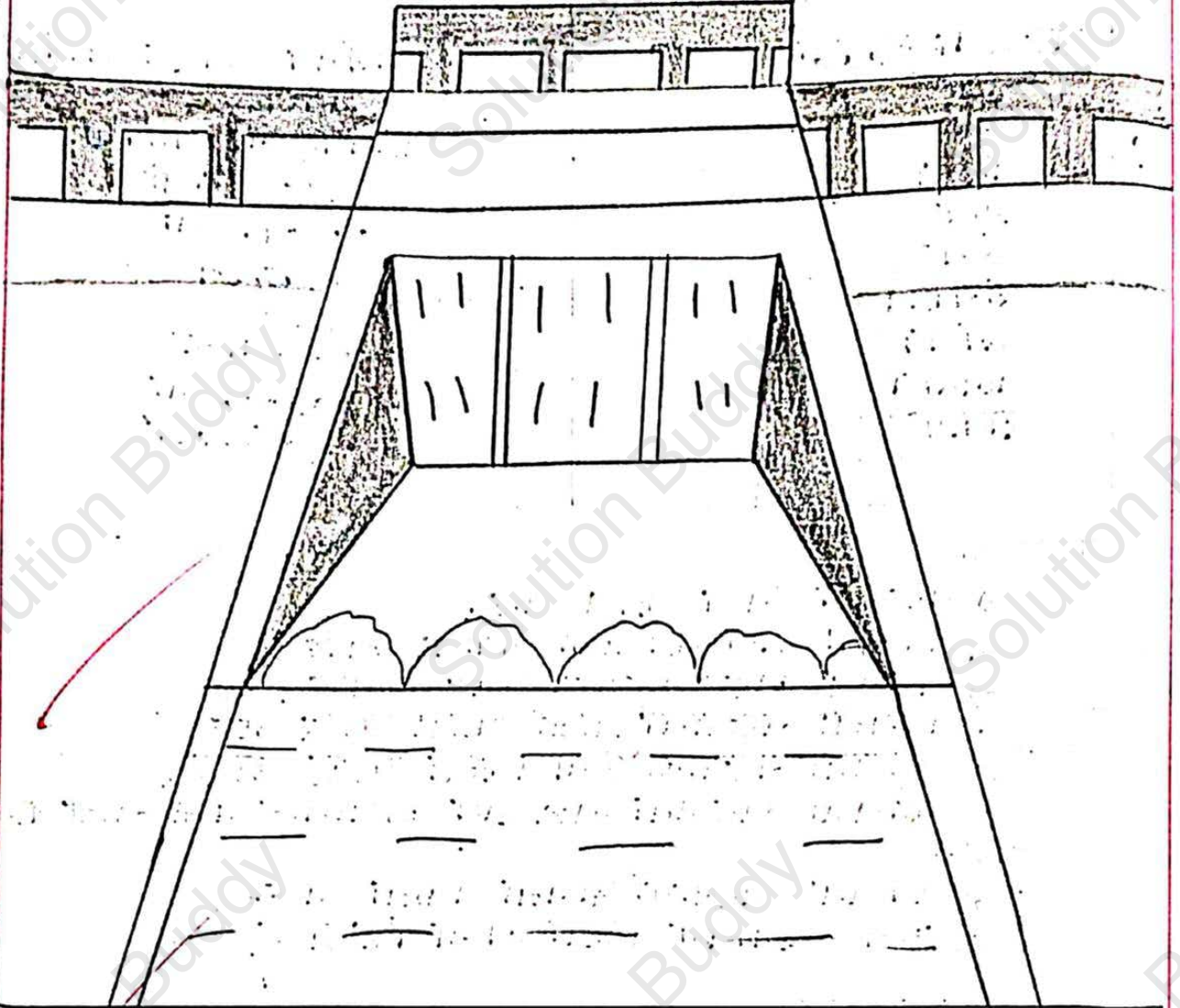
चर्चा संदर्भाचे मुद्दे :-

१. धरणाचे ठिकाण.
२. धरणा निर्मिती.
३. पाणी साठवण.
४. पाणीपोट.
५. पाणी वितरण.
६. विद्युत निर्मिती.

कोयना धरण हे महाराष्ट्रातील सर्वात मोठे धरण आहे. त्यामुळे पश्चिम महाराष्ट्रातील आतारा, सांगली जिल्ह्यातील क्षेत्र या धरणामुळे सिंचनाखाली आले आहे. तसेच विद्युत निर्मिती प्रकल्पामुळे हे धरण महाराष्ट्रातील वरदान ठरले आहे.

तक्ते/आलेख यांच्या माहात्म्याने निष्कर्षाचे प्रतिपादन :

कोयना धरण

- 1) कोयना धरण हे महाराष्ट्रातील सर्वात मोठे धरण आहे.
- 2) यामुळे पश्चिम महाराष्ट्रातील भातारा, सांगली जिल्ह्यातील क्षेत्राचा धरणामुळे सिंचनाखाली आले आहे.
- 3) तसेच विद्युत निर्मिती प्रकल्पामुळे धरण महाराष्ट्रातील वस्त्रात ठरले जाते.

अनुमान :

महाराष्ट्रातील अनेक धरणांपैकी सर्वात मोठे धरण आहे. या धरणाचे बांधकाम रवळ कॉन्क्रीट मध्ये केले असून कोयना हे धरण त्या परिसरात शिवसागर अभयारण्य नावाने ओळखले जाते.

उपाययोजना :

- १) हे जाणारे पाणी दुष्काळी भागात अडविले जात आहे. यामुळे प्रकल्प दुष्काळी भागासाठी वरदान ठरत आहे. धरण सुरक्षा प्रयत्न केले जातात, अधिक वीज निर्मितीवर भर देण्यात येत आहे. नदी जोड वारके प्रकल्प हाती घेतले जात देण्यात येत आहे.
- २) धरण सुरक्षा प्रयत्न केले जातात.
- ३) अधिक वीज विजानि मितीवर भर देण्यात येत आहे.
- ४) कोयना, वन्यजीव अभयारण्य कोयना धरणापसून केवळ ५ तासांच्या अंतरावर आहे. आणि हे नैसर्गिक जगतिक वारसा स्थळ आहे.
- ५) घनदाट जंगले कोयना धरणामुळे तयार झालेल्या शिवसागर जलशय्य आणि पश्चिम सह्याद्री घाट यांनी नटलेले हे निसर्गरम्य अभयारण्य आहे.

संदर्भ साहित्य :

१. कोयना प्रकल्प.
२. महाराष्ट्रातील धरणे.
३. केशा एका धरणाची.

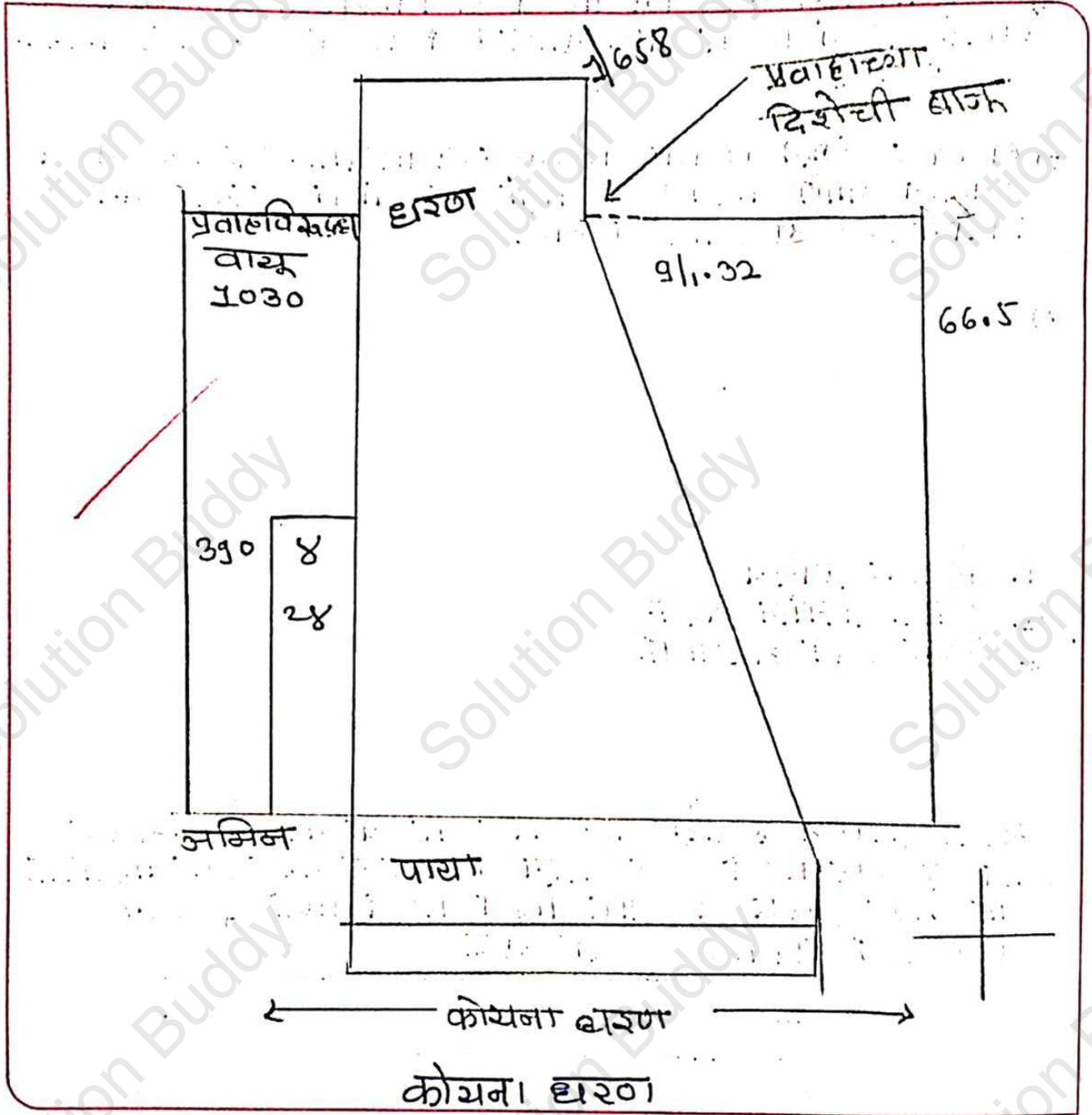
स्वमत :

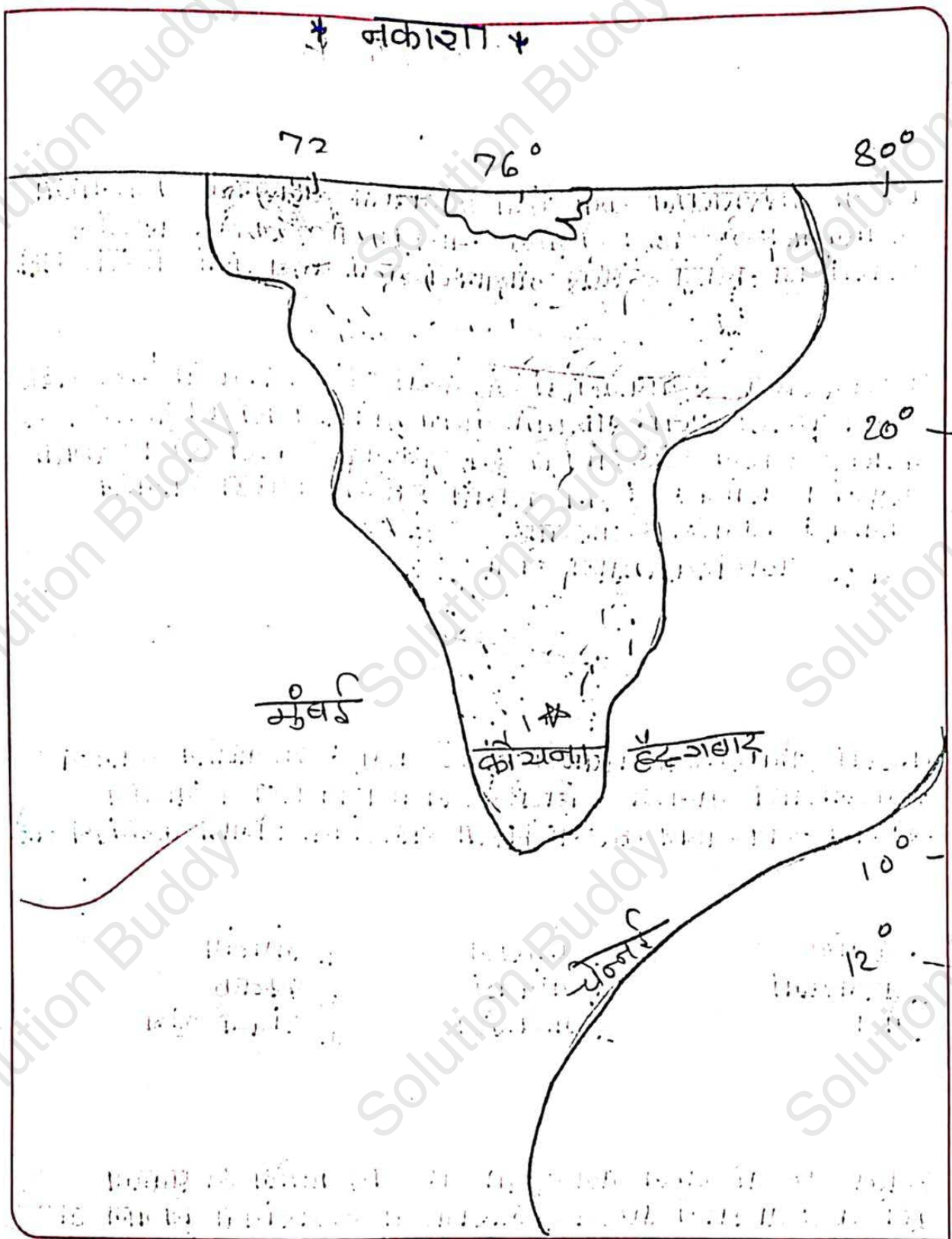
महाराष्ट्रातील सुर्वति मोठे धरण आहे. या धरणाचे बांधकाम रबल काळीट मध्ये केल असून कोयना हे धरण त्या परिसरात होते. अशा प्रकारे पावसाचे वाटून जाणारे पाणी दुष्काळी भागासाठी वरदान ठरत आहे.

त्राणनिर्देश :

इयत्ता 10 वींतील जलसुरक्षा विषय नळ्याने समावेश झालेला आहे. आमचे मार्गदर्शक श्री. गाभाडे व गावडे सूर्याच्या मार्गदर्शनाखाली आम्ही हा पाठ शाळेत शिकतो.

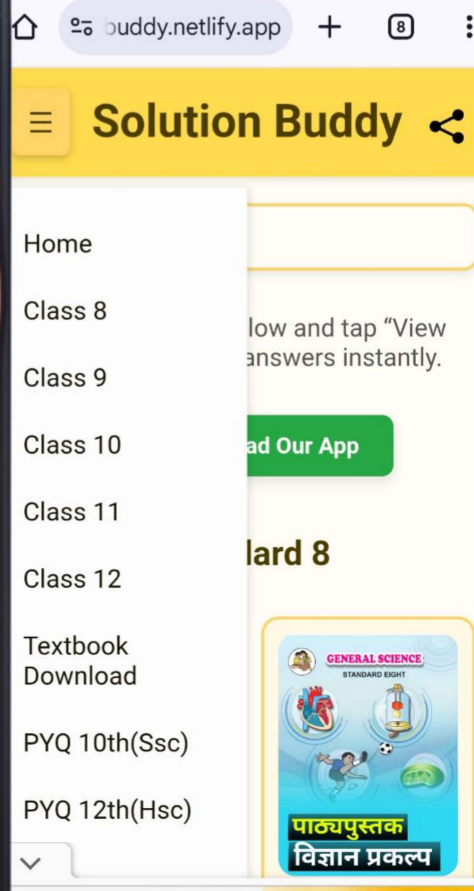
आवश्यक आकृत्या/छायाचित्रे :

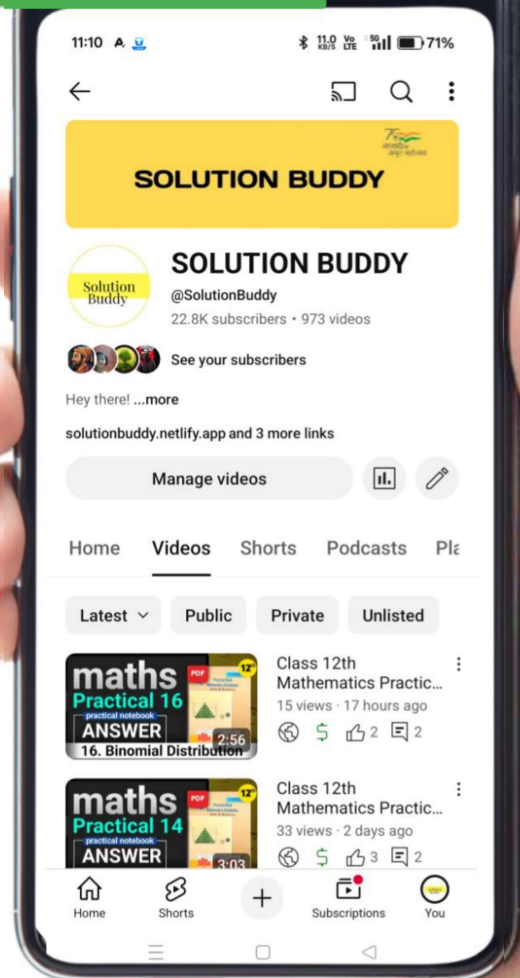

शिक्षकांचा अभिप्राय स्वाक्षरी च दिनांकासह:

Our Website

Our Channel

 On Solution Buddy, You Will Get:

- ✓ Exercise solutions for Class 8–12
- ✓ Previous Year Question Papers (10th & 12th)
- ✓ Free Textbook Downloads
- ✓ Practical Solutions (Class 10, 11 & 12)
- ✓ Water Security Exercise & Activity Solution
- ✓ Defence Studies Exercise Solution
- 👉 Website: solutionbuddy.netlify.app
- 👉 YouTube: youtube.com/@solutionbuddy

Solution Buddy

